
Η εποχή του Διαφωτισμού

ΕΝΟΤΗΤΑ 1Η

Εξελίξεις στην Ευρώπη κατά τον 17^ο και τον 18^ο αιώνα

ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

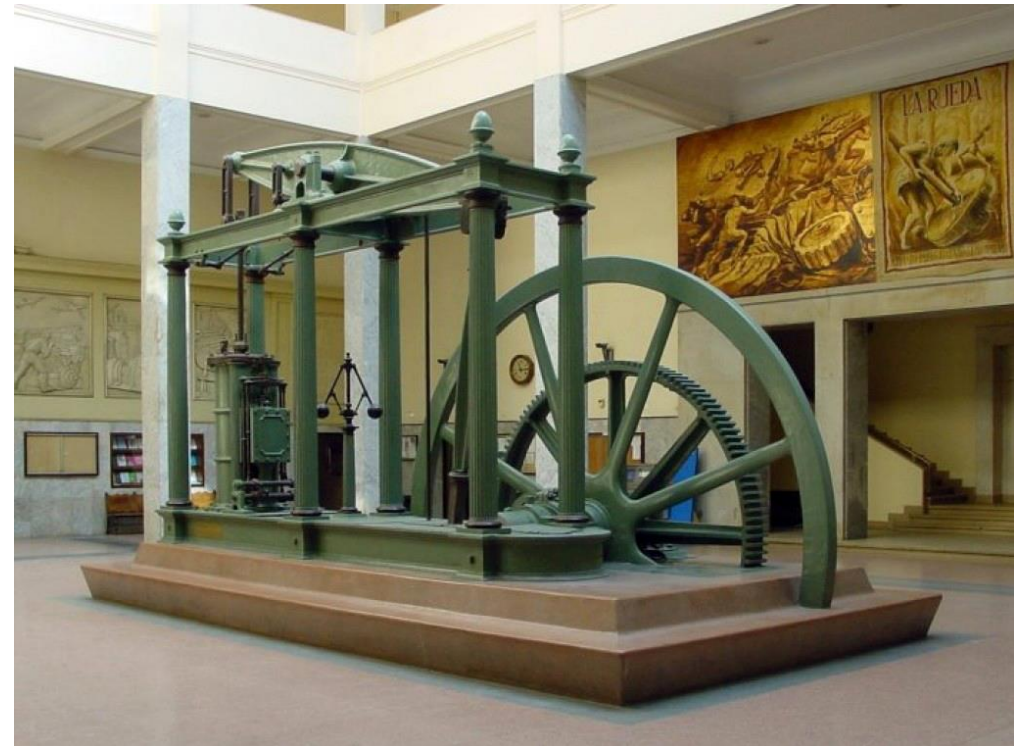
Οικονομικές εξελίξεις

- Θεαματική αύξηση του πληθυσμού
- **Αγροτική επανάσταση** (μεγάλα αγροκτήματα, νέοι μέθοδοι καλλιέργειας, χρήση μηχανημάτων)
- Ανάπτυξη εμπορίου
- Χρήση νέων μηχανών με μεγάλες δυνατότητες (μεταποίηση προϊόντων)
- **Βιομηχανική επανάσταση** (Μ. Βρετανία 1750-1820): Επιχειρηματικά κεφάλαια, άνεργοι αγρότες → εργάτες στις πόλεις, ισχυρές μηχανές

Κοινωνικές μεταβολές – Πολιτική κατάσταση

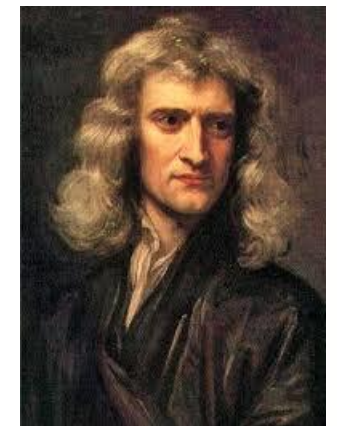
- Ενίσχυση της αστικής τάξης (βιομήχανοι, τραπεζίτες, μεγαλέμποροι)
- Οι αριστοκράτες σε θέση άμυνας – διατήρηση των προνομίων
- Αγρότες – Ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα πόλεων σε άσχημες συνθήκες
- Απόλυτη Μοναρχία

Η ατμομηχανή του Βατ, που έπαιξε βασικό ρόλο στη Βιομηχανική Επανάσταση.

Η ανάπτυξη των φυσικών επιστημών

- **Φράνσις Μπέικον** (1561-1626):
κάθε επιστημονική θέση πρέπει να επαληθεύεται με πείραμα
- **Ρενέ Ντεκάρτ** (1596-1651):
«σκέφτομαι άρα υπάρχω» - μόνο η συστηματική αμφιβολία οδηγεί στη γνώση
- **Ισαάκ Νιούτον** (1642-1727):
επαγωγική μέθοδος, νόμος παγκόσμιας έλξης, φυσικοί νόμοι του σύμπαντος

Το κίνημα του Διαφωτισμού

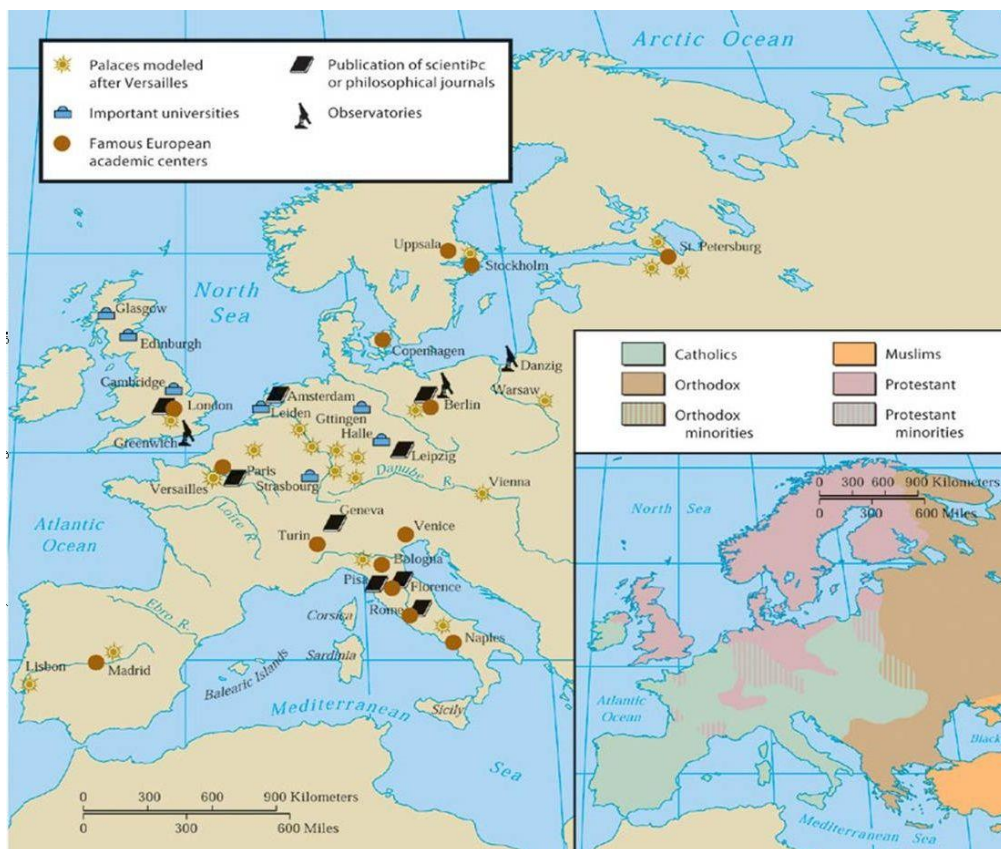

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ας ορίσουμε τον Διαφωτισμό (ή Αιώνά των Φώτων)

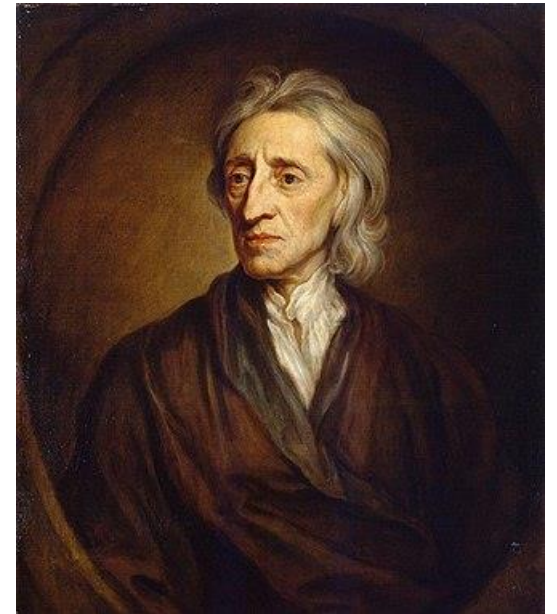
- Οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, επιστημονικό - ιδεολογικό κίνημα
- Απόρριψη κάθε αυθεντίας και κριτική κάθε υφιστάμενης γνώσης
- Αποδοχή της λογικής ως ο μόνος ασφαλής τρόπος ερμηνείας του κόσμου και πίστη στη συνεχή πρόοδο του ανθρώπου (αισιοδοξία)
- Αγγλία: έναρξη (17^{ος} αιώνας) → Γαλλία: κορύφωση (18^{ος} αιώνας) → Ευρώπη – Αμερική: εξάπλωση
- Φιλόσοφοι/Διαφωτιστές: Ρουσό, Βολτέρος, Μοντεσκιέ, Ντιντερό, Ντ' Αλαμπέρ

Η Ευρώπη τον 18^ο αιώνα

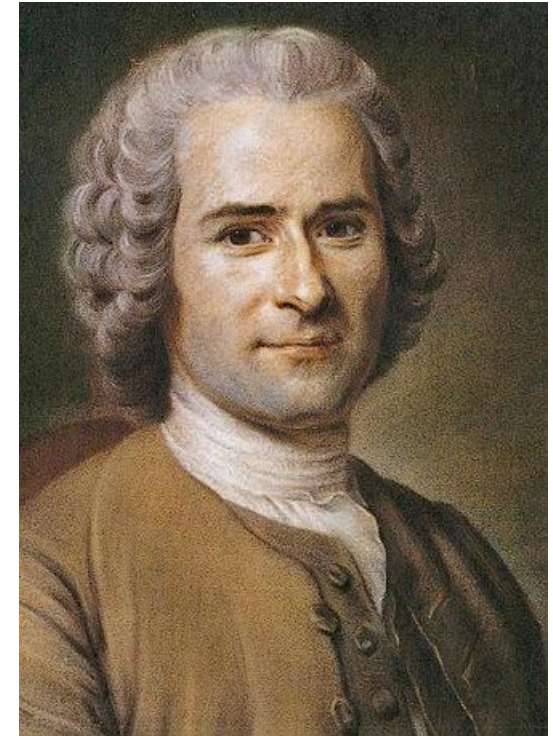
Οι πολιτικές αντιλήψεις του Ευρ. Διαφωτισμού - Λοκ

- Όλοι οι άνθρωποι έχουν ορισμένα **φυσικά δικαιώματα** (ζωής, ιδιοκτησίας, ισότητας απέναντι στον νόμο, ελευθερίας σκέψης και έκφρασης), τα οποία δεν μπορεί να καταργήσει καμιά εξουσία.
- Τα άτομα δέχτηκαν να παραχωρήσουν ορισμένες από τις ελευθερίες τους, προκειμένου να συμβιώσουν, και το κράτος εγγυήθηκε αυτή τη συμφωνία, το **κοινωνικό συμβόλαιο**. Αν το κράτος γίνει τυραννικό, τότε οι άνθρωποι έχουν το **δικαίωμα της αντίστασης**.

Οι πολιτικές αντιλήψεις του Ευρ. Διαφωτισμού – Ρουσό

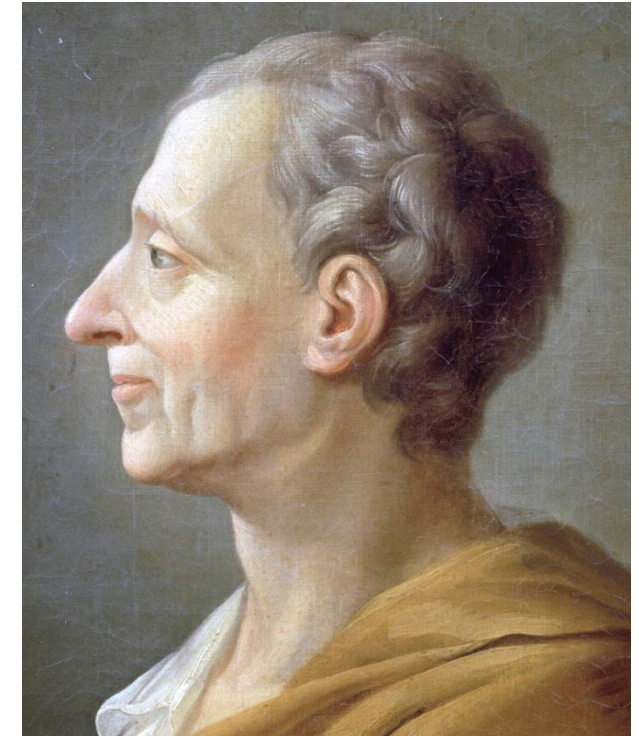
- Η έννοια του **κοινωνικού συμβολαίου** γίνεται πιο **ριζοσπαστική**: η πολιτική εξουσία πρέπει να βρίσκεται **στα χέρια του λαού** κι όχι κάποιου ηγεμόνα.
- Η **γενική βούληση** είναι η σύνθεση των ατομικών βουλήσεων μέσα από την οποία εκφράζεται το δημόσιο συμφέρον. Η γενική βούληση εκφράζεται με τη **συμμετοχή του λαού** στη λήψη των αποφάσεων.

Οι πολιτικές αντιλήψεις του Ευρ. Διαφωτισμού - Μοντεσκιέ

Η διάκριση των εξουσιών (*Πνεύμα των Νόμων*)

1. **Εκτελεστική εξουσία** ασκείται από το σώμα που εφαρμόζει τους νόμους (κυβέρνηση).
 2. **Νομοθετική εξουσία** ασκείται από το σώμα που θεσπίζει τους νόμους (βουλή)
 3. **Δικαστική εξουσία** ασκείται από εκείνους που ελέγχουν την τήρηση των νόμων (δικαστές).
- ☞ Δεν θα ήταν εύκολο οι εκάστοτε φορείς της εκτελεστικής εξουσίας να συγκεντρώσουν τόση δύναμη ώστε να κάνουν κατάχρησή της.

Άλλες αντιλήψεις του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού

ΘΡΗΣΚΕΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

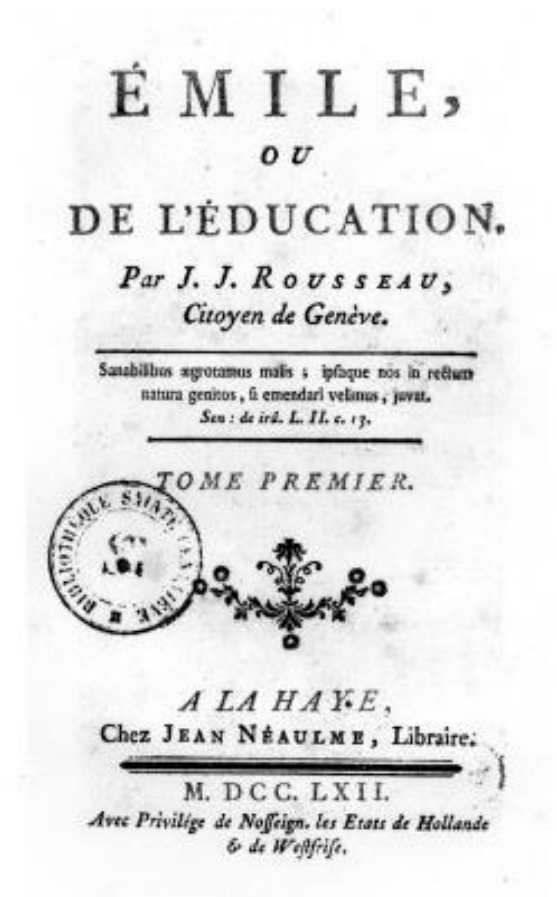
Διαφωτισμός και θρησκεία

- Οι περισσότεροι διαφωτιστές υιοθετούσαν τον **ντεϊσμό**. Κάποιοι άλλοι ήταν **άθεοι**. Όλοι, όμως, ασκούσαν αυστηρή **κριτική στην καθολική εκκλησία**, κατηγορώντάς τη για φανατισμό.
- Η καθιέρωση της **ανεξιθρησκίας** θα απάλλασσε τους ανθρώπους από τη μισαλλοδοξία και τον φανατισμό.
- **Βολτέρος**: «Δεν συμφωνώ ούτε με μία λέξη από όσα λες, αλλά θα υπερασπίζω – και με τίμημα της ζωής μου ακόμη – το δικαίωμά σου ελεύθερα να λες όσα πρεσβεύεις.»

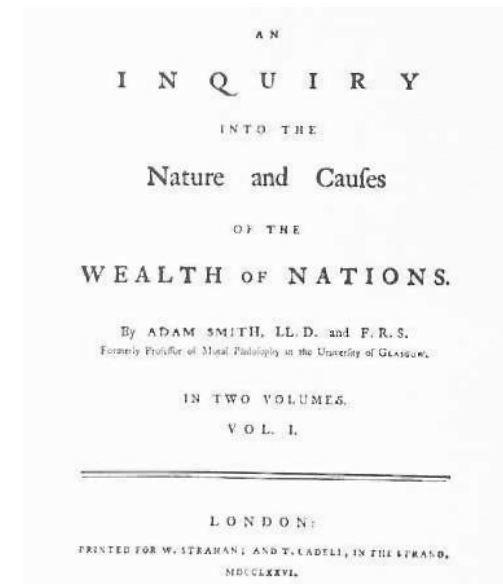
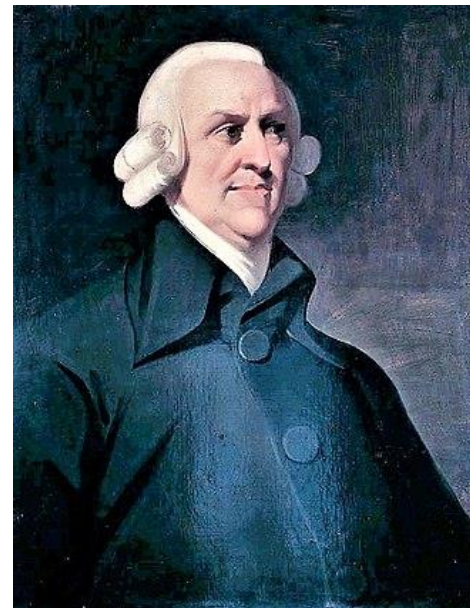
Διαφωτισμός και εκπαίδευση

- Η εκπαίδευση ως μέσο για τη διασφάλιση της **συνεχούς προόδου** του ανθρώπου - πρέπει να βασίζεται στην προσωπική αναζήτηση του διδασκόμενου.
- Ο δάσκαλος δεν πρέπει να λειτουργεί ως αυθεντία· χρειάζεται μόνο να θέτει ερωτήματα και να οδηγεί τον μαθητή στην ανακάλυψη απαντήσεων. (Ρουσό, Αιμίλιος)

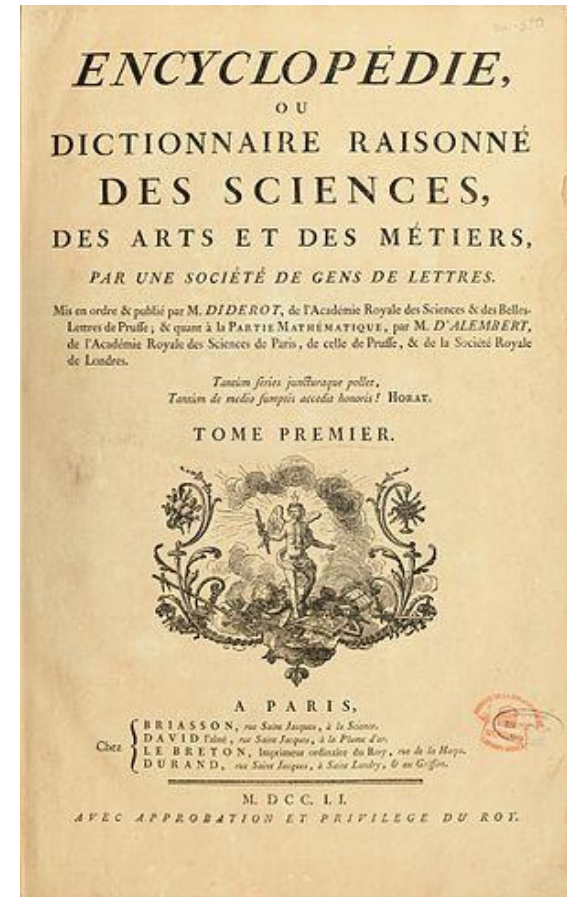
Διαφωτισμός και οικονομικός φιλελευθερισμός

- Γαλλία: φυσιοκρατία – η οικονομία να αφεθεί να λειτουργήσει «φυσικά», χωρίς κρατικές παρεμβάσεις
- Αγγλία: οικονομικός φιλελευθερισμός - το κράτος δεν πρέπει να επεμβαίνει παρά ελάχιστα στην οικονομική ζωή (Άνταμ Σμιθ, Ο πλούτος των εθνών)

Η Εγκυκλοπαίδεια

- Ένα συλλογικό έργο 33 τόμων.
- Όλες οι νέες γνώσεις, καθώς και τις νέες ιδέες και αντιλήψεις για διάφορα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά και άλλα θέματα.
- Πρωτεργάτες: οι Γάλλοι διαφωτιστές Ντιντερό και Ντ' Αλαμπέρ.

Συζητήσεις διαφωτιστών

Επίδραση/Διάδοση του κινήματος

- Φωτισμένη Δεσποτεία: μονάρχες που υιοθετούν εν μέρει ιδέες του Διαφωτισμού.
- Αμερικάνικη Επανάσταση
- Γαλλική Επανάσταση
- Θεμέλια των σύγχρονων δημοκρατιών
- Αρχικά στα ανώτερα μορφωμένα κοινωνικά στρώματα.
- Δημοφιλείς ιδέες: κυκλοφορία εκλαϊκευτικών βιβλίων.
- Διάδοση σε ολόκληρη την Ευρώπη αλλά και έξω απ' αυτήν.

Βασική γραπτή δραστηριότητα

Αφού μελετήσετε τις πηγές 3α, 3β, 4 και 6 και αξιοποιώντας παράλληλα τις γνώσεις σας να παρουσιάσετε τις σημαντικότερες πολιτικές και οικονομικές θέσεις του Διαφωτισμού. Ποιες από τις θέσεις αυτές, κατά τη γνώμη σας, εξακολουθούν να είναι επίκαιρες και γιατί;